

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

"РЎЙХАТГА ОЛИНДИ"

№ ВМ-343-53406-3.20.08

"1" июль 2003 й.

"ТАСДИҚЛАНДИ"

Ўзбекистон Республикаси

Олий ва ўрта махсус

таълим вазирлиги

"8" июль 2003 й.

**КОРХОНАЛАР МОЛИЯСИ
фанидан
ДАСТУР**

Олий таълимнинг 340000 - "Бизнес ва бошқарув"

таълим соҳасидаги 5340600 - "Молия"

бакалавриат йўналиши учун

Тошкент - 2003

Тузувчилар: доц. Асатуллаева Д.,
к.ўқ. Иминохунов А. А.

Такризчилар: проф. Маликов Т. С.,
к.ўқ. Қосимова Г. А.

Мазкур дастур ҳозирги шароитда корхоналар молиясини ташкил этиш ва бошқаришнинг илмий-услубий асосларини ўз ичига олади ва иқтисодий олий ўқув юртларида бакалавриятнинг "Бизнес ва бошқарув" соҳаси "Молия" йўналиши талабалари учун мўлжалланган. Дастурда корхоналар молиясининг моҳияти, хусусиятлари, Ўзбекистон Республикасида корхоналар молиясини ташкил этиш ва уни бошқариш муаммолари ёритилганки, улар маъруза, амалий (семинар) машғулотлар ва мустақил таълим мавзуларининг моҳиятини ташкил этади. Дастурда мазкур предметни ўрганиш учун зарур бўлган адабиётлар рўйхати ўзбек, рус ва инглиз тилларида келтирилган. Шу билан бирга рўйхат сўнггида мазкур курснинг тегишли мавзулари бўйича интернет сайтлари ва компьютер ўқув дастурлари рўйхати ҳам илова қилинган.

Данная программа включает в себя теоретические и научно-методические основы организации финансов предприятий в современных условиях и предназначена для студентов направления бакалавриата "Финансы" сферы "Бизнес и управление". В программе освещены сущность, функции, звенья и современные методы организации и управления финансами предприятий, особенности и современные проблемы организации финансов предприятий в Республике Узбекистан, которые отражают суть вопросов лекционных, практических (семинарских) занятий и тем самообразования. В программе приведены списки литератур для изучения предмета на узбекском, русском и английском языках. К списку приложена перечень сайтов интернета и компьютерных учебных программ по соответствующим темам курса.

The given manual is intended for the students of economic high schools.

The specialists working on Finance system well be guided in questions of the subject Finance management.

Market conditions require high qualified experts to provide economic growth, to effectively managing of Public and companies finances. In subjects of the given rate the theoretical questions concerning management of both companies and public finance.

The given rate of lectures stipulated by the program will help the students the basic theoretical aspects necessary for the decision of problems connected with financial management.

Дастур Тошкент молия институти Илмий Кенгашида муҳокама қилинган ва нашрга тавсия этилган (25 апрель 2002 йил 9-сон мажлис баённома).

Дастур Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги олий ўқув юртлариаро илмий-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгаш мажлисида муҳокама қилинган ҳамда нашрга тавсия этилган (2003 йил 1 июль 37-сонли мажлис баёни).

1. СЎЗ БОШИ

Фанни ўқитишнинг мақсади ва вазифалари, бошқа фанлар билан ўзаро боғланиши

"Корхоналар молияси" фанини ўқитишнинг мақсади – келгусида юқори малакали иқтисодчи мутахассислар бўлиб етишадиган талабалар учун Ўзбекистон Республикасида корхоналар молиясини ташкил этиш ва бошқариш асослари ҳақида назарий билимлар бериш, уларда давлатнинг бозор иқтисодиётига ўтиш давридаги корхоналар молия сиёсатининг асосий йўналишлари бўйича кўникмалар ҳосил қилишдан иборат. Ушбу мақсаддан келиб чиқиб, фан ўз предметини ўргатиш учун қуйидаги вазифаларни қўяди:

- корхоналар молиясининг иқтисодий моҳияти, аҳамияти вазифалари ва таркибий тузилишини ўрганиш;
- корхонанинг оборотдан ташқари активларини молиялаштириш асосларини ўрганиш;
- корхона айланма маблағларини молиялаштириш асосларини ўрганиш;
- корхона маҳсулот ишлаб чиқариш харажатлари ва маҳсулот сотишдан тушумини ўрганиш;
- корхона фойдасининг моҳияти, турлари, тақсимланиши, ишлатилиши ва режалаштирилишини ўрганиш;
- корхона фойдасининг солиққа тортилиши асосларини ўрганиш;
- корхона фаолиятини молиялаштириш ва кредитлаштириш асосларини ўрганиш;
- пул муомаласи ва ҳисоб-китоблар тизимини ўрганиш;
- корхонада баҳо шаклланишининг асосларини ўрганиш.

"Корхоналар молияси" фани "Молия", "Микроиқтисодиёт", "Иқтисодий назария" каби фанлардан олинган назарий таянади.

Шу билан бирга "Корхоналар молияси" фани қатор махсус фанлар, жумладан, "Давлат бюджети", "Маҳаллий бюджетларни шакллантириш ва бошқариш", "Нобюджет фондлар", "Халқаро молия муносабатлари", "Фирма молияси", "Молия стратегияси", "Корпоратив бошқарув", "Қимматли қоғозлар бозори" каби фанларни ўзлаштириш учун назарий-услубий асос бўлиб хизмат қилади.

Олий таълим йўналиши ёки мутахассислиги давлат таълим стандартига (ДТСга) мувофиқ равишда ўқув фани бўйича билим, кўникма ва маҳоратларига талаблар

Ушбу фанни ўрганиш жараёнида талабалар тегишли билимга, ўқувга ва кўникмаларга эга бўлишлари лозим. Талабалар умумназарий фанлардан олган билимлари билан бир қаторда молиявий қонунчилик соҳасидаги ва бошқа кундалик молиявий ўзгаришлардан хабардор бўлишлари лозим. Мазкур фаннинг асосий ғояларини тўла ва муваффақиятли ўрганиш учун талабалар молия амалиётида мавжуд иқтисодий таҳлил, молиявий режалаштириш усулларидадан фойдалана билишлари лозим.

"Корхоналар молияси" фанидан олинган билимлар талабаларни олий ўқув юртини тамомлагандан сўнг, молия амалиётига оид кундалик фаолиятда учрайдиган долзарб амалий масалаларни ечишда ҳамда халқаро молия муносабатларига доир адабиётларни ўрганиб, малакаларини оширишларида қўл келади.

Амалий, семинар ва лаборатория машғулоти бўйича бажариладиган ишлар минимал миқдорига талаблар

Ишчи ўқув дастурида келтирилган амалий (семинар) машғулотлар мавзулари бўйича талабалар тегишли мавзулар бўйича конспектлар олади, рефератлар ва мустақил ишлар тайёрлайди ҳамда амалиёт ўқитувчиси назоратида улар юзасидан оғзаки суҳбатдан ўтади. Ушбу талаблар амалий машғулотлар мавзуларида курсив билан кўрсатилган саволлар бўйича талабаларнинг тўлиқ ўзлаштиришларини белгилайди.

Аудитория машғулоти турларининг соатлар ҳажми (фоизларда) бўйича тавсиялар

Олий касбий таълимнинг давлат стандартларида мазкур фанга 135, шу жумладан 54 - маъруза, 36 - амалий машғулотлар ва 45 - мустақил таълим соатлари ажратилган. Ушбу фан бўйича дарсларни ташкил этиш VI ўқув семестрига мўлжалланган.

Талабалар билимини баҳолаш учун ўтказиладиган назорат тадбирлари миқдори

Ушбу фан бўйича талабалар билими ўқув рейтинг тизими бўйича жорий, оралиқ ва якуний баҳолаш асосида белгиланади.

Фанни ўқитишнинг бир семестрида икки маротаба жорий (семинар машғулотида), икки маротаба оралиқ (маъруза машғулотида) ва бир маротаба якуний баҳолаш (ёзма иш усулида) амалга оширилади.

Компьютер, информацион ва бошқа замонавий ўқитиш технологияларини қўллаш

Ушбу фанни ўқитиш жараёнида янги технологиялардан фойдаланишнинг асосларини қуйидагилар исботлайди:

- тегишли ўқув мақсадларини ишлаб чиқиш технологиясининг мавжудлиги;
- тўла ўзлаштириш технологияси кўзда тутилганлиги;
- ўқув мақсадларини назорат (тест) топшириқларига ўтказиш технологияси мавжудлиги;
- тест топшириқларининг инвариантлиги методологияси ва назариясидан фойдаланилиши;
- муаммоли усул ва ҳақиқатни иммитацион моделлаштириш асосларидан фойдаланилиши;
- таянч ибораларга асосланган ёзма иш орқали назорат ишларини ўтказиш тизимидан фойдаланилиши.

Бу фанни ўқитишда молия соҳасига тегишли қонунлар, ҳукумат қарорлари, молиявий ҳисоб-китобларнинг автоматлаштирилган тизими ("Молия" АИЖ) дастури, низомлар ва молиявий лойиҳаларни баҳолашнинг ЮНИДО ва "Projectexpert" компьютер дастурларидан, янги компьютер технологиялардан, тарқатма материаллардан, тестлар тўпламидан ҳам фойдаланиш мумкин.

Ишчи дастурни тузишга оид услубий тавсиялар

Мазкур фан "Молия" бакалавр таълим йўналиши бўйича мутахассисларга тегишли тарзда VI-семестрда ўтилиши мўлжалланган.

Ушбу фан бўйича ишчи ўқув дастурини тузишда қуйидагиларга эътибор бериш лозим:

1. Фан бўйича бакалаврият босқичининг тегишли йўналишларига тасдиқланган ўқув режасига мувофиқ ажратилган соатлар ҳисобга олиниши зарур.

2. Ҳар бир мавзуга оид ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлар ҳамда тегишли молиявий қонунчилик асосидаги янги талаб ва ўзгаришлар талабалар эътиборини жалб қиладиган тарзда берилиши керак.
3. Мустақил ўзлаштириладиган мавзулар ва саволлар ажратилиб кўрсатилиши зарур.
4. Ўқитишнинг илғор технологиялари, дастурий таъминот имкониятлари ҳамда талабалар билими даражасини назорат қилишнинг рейтинг тизими талабларидан келиб чиқувчи вазифалар ҳам ёритилиши лозим.

2. ФАН ДАСТУРИ

"Корхоналар молияси" фани бўйича маъруза машғулоти мавзулари

"Корхоналар молияси" фанининг предмети ва вазифалари

Фаннинг предмети ва вазифалари. Молия тизимининг шаклланишида корхоналар молиясининг тутган ўрни ва моҳияти. *Корхонанинг молиявий механизми*. Иқтисодий эркинлашуви шароитида корхоналар молиясини ташкил этиш асослари, уларни шакллантириш ва бошқаришни такомиллаштириш чора-тадбирлари.

Корхоналар молиясини ташкил этиш ва шакллантиришнинг ўзига хос хусусиятлари

Корхоналар молиявий муносабатларининг мазмуни. Корхоналар ташкилий-ҳуқуқий шакллари ва уларнинг корхоналар молиявий муносабатларининг ўзига хос хусусиятларига таъсири. Акционерлик жамиятлари (очиқ ва ёпиқ акционерлик жамиятлари) молияси. Қўшимча маъсулиятли ва маъсулияти чекланган жамиятлар молияси. *Кичик корхоналар молияси*. Хусусий корхоналар молияси. Корхоналарнинг бюджет, нобюджет фондлари, тижорат банклари ва бошқа муассасалар билан муносабатлари. *Корхоналардаги молия хизматининг функция ва вазифалари*.

Корхоналарда маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотиш харажатлари, уларни режалаштириш ва молиялаштириш

Корхоналарда "Маҳсулот (ишлар, хизматлар) таннархи таркибига киритилувчи харажатлар таркиби тўғрисидаги Низом" га асосан харажатлар таснифи. Корхонанинг маҳсулот ишлаб чиқариш харажатлари таркиби, бўлим ва моддалари. Корхоналарнинг асосий фаолияти бўйича маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотиш харажатлари сметасини тузиш тартиби. Корхоналарнинг асосий фаолияти бўйича маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотиш билан боғлиқ бўлган харажатларини режалаштириш ва молиялаштириш. *Маҳсулот таннархини шакллантириш*

жараёнларини бошқариш ва назоратни амалга оширишда молия менежментининг роли ва аҳамияти.

Корхонада пул тушуми, уни режалаштириш ва тақсимлаш

Иқтисодиётнинг эркинлашуви шароитида корхоналар фаолиятида баҳолар тизими, унинг таркиби ва баҳонинг шаклланишига таъсир этувчи омиллар. Корхонада маҳсулот сотишдан тушган тушумни режалаштириш. Оддий ва иқтисодий ёки аналитик услуб. Маҳсулот сотишдан тушган тушумни тақсимлаш тартиби.

Корхоналарда фойда ва рентабеллик

Корхоналар фойдасининг мазмуни, моҳияти, функциялари. Иқтисодиётнинг эркинлашуви шароитида корхоналар фойдасининг аҳамияти. Фойда – соф даромад сифатида. Корхоналар фойдасининг турлари ва уларнинг хусусиятлари. *Корхона япти фойдасининг моҳияти ва аҳамияти.* Корхона соф фойдасининг моҳияти ва аҳамияти. Фойданинг тақсимланиши ва ишлатилиш тартиби. Корхона фойдаси шаклланишига таъсир этувчи омиллар ва уни кўпайтириш имкониятлари. *Корхона фойдасини режалаштириш асослари.*

Корхоналар даромади (фойдаси)ни солиққа тортиш

Корхоналар даромади (фойдаси)дан тўланадиган солиқларнинг туркумлаштирилиши. *Солиққа тортилувчи фойда миқдорини аниқлаш.* Амалдаги солиқ қонунчилигида корхоналар учун мавжуд солиқ имтиёзлари ва улар амал қилишининг самарадорлиги таҳлили. *Корхоналарнинг фойда солиги бўйича бюджетга тўловларини ҳисоблаш ва ўтказилиш тартиби.* Корхоналарнинг самарали фаолиятини рағбатлантиришнинг солиқ механизми. Корхоналарнинг солиқ юки ва уни камайтириш имкониятлари таҳлили.

Корхоналарда баҳони ташкил этиш

Бозор шароитида баҳони шакллантиришнинг омиллари ва хусусиятлари. Бозор тараққиёти босқичларига кўра баҳо шаклланишининг хусусиятлари: тажриба-синов босқичида баҳо сиёсати; экспансия босқичида баҳо сиёсати; ортиқча ишлаб чиқариш шароитида баҳо сиёсати; стагнация ва ишлаб чиқаришнинг қисқариши шароитида баҳо сиёсати. *Ишлаб чиқариш харажатларининг баҳо шаклланишига таъсири.* Корхона фойдасининг баҳо шаклланишига таъсири. Корхонанинг баҳо сиёсати ва баҳони шакллантириш стратегияси. *Харидорларнинг баҳо даражасига мойиллиги.* Баҳони ҳисоблашда риск даражасининг баҳоланиши. *Корхонада баҳони шакллантириш стратегиясининг тўғри танланиши.*

Корхоналарнинг ўз капиталини бошқариши

Корхона ўз капиталининг таркибий тузилиши, моҳияти ва корхона молиясини бошқаришдаги аҳамияти. Корхона ўз капиталини шакллантириш сиёсатининг асосий вазифалари ва ҳозирги замон муаммолари. *Корхона ўз капитали алоҳида элементларининг молиявий баҳоланилиши.* Корхона эмиссия сиёсатининг долзарб вазифалари ва ҳозирги замон муаммолари. Корхона дивиденд сиёсатининг мазмуни, вазифалари ва ҳозирги замон муаммолари. *Корхона ўз капиталидан фойдаланиш самарадорлигини молиявий баҳолаш мезонлари.*

Корхона молиявий активларини бошқариш

Корхона молиявий инвестицияларининг зарурлиги, моҳияти ва шакллари. Корхона қимматли қоғозлари портфеллари ва инвестицион стратегияларининг турлари. *Акционерлик жамияти қимматли қоғозлари портфелини бошқаришга услубий ёндошувлар.* Корхона фонд портфелининг диверсификацияси. Корхона фонд портфели самарадорлигини баҳолаш. Қимматли қоғозлар портфелининг мониторинги. *Акционерлик жамияти (эмитент) қимматли қоғозлари инвестицион жалб этувчанлигини баҳолаш.* Портфел инвестициялар билан боғлиқ рисклар ва уларни пасайтириш усуллари.

Корхоналарда молиявий режалаштириш

Корхоналар молиясини бошқаришда оператив (тезкор) молия режасидан фойдаланиш, унинг мазмуни ва аҳамияти. Корхонада бюджетлаштиришнинг мақсад ва вазифалари. Корхона молиясини бошқаришда оператив бюджетларнинг таснифи ва мазмуни *Молиявий режалаштириш тамойиллари ва усуллари.* Ўзбекистон Республикасида молиявий режалаштириш амалиётининг таҳлили. *Молиявий режаларнинг турлари ва мазмуни.* Молия режасига илова қилинадиган ҳисоб-китоблар. Молия режаси бажарилишини назорат қилиш ёки даромад ва харажатларини мувофиқлаштириш учун тузиладиган шахмат-текширув жадвали.

Корхоналар фаолиятида бизнес-режа

Корхоналарда бизнес-режа тузишнинг аҳамияти ва моҳияти. Бизнес-режани тузиш услуги. Бизнес-режанинг бўлимлари ва уларнинг таснифи. *Бизнес-режада ишлаб чиқариш жараёни.* *Бизнес-режа таркибида молия режасининг аҳамияти ва вазифалари.*

3. АМАЛИЙ ВА СЕМИНАР МАШҒУЛОТЛАРИ, ЛАБОРАТОРИЯ ИШЛАРИ, ЧИЗМА-ҲИСОБ ИШЛАРИ, КУРС ИШ(ЛОЙИҲА)ЛАРИ МАВЗУЛАРИНИНГ НАМУНАВИЙ РЎЙХАТИ

Амалий (семинар) машғулотлари мавзулари рўйхати

"Корхоналар молияси" фанининг предмети ва вазифалари

Фаннинг предмети ва вазифалари*. Молия тизимининг шаклланишида корхоналар молиясининг тутган ўрни ва моҳияти.* Иқтисодиётнинг эркинлашуви шароитида корхоналар молиясини ташкил этиш асослари, уларни шакллантириш ва бошқаришни такомиллаштириш чора-тадбирлари.

Корхоналар молиясини ташкил этиш ва шакллантиришнинг ўзига хос хусусиятлари

Корхоналар ташкилий-ҳуқуқий шакллари. Акционерлик жамиятлари (очиқ ва ёпиқ акционерлик жамиятлари) молияси.* Қўшимча маъсулиятли ва маъсулияти чекланган жамиятлар молияси. Кичик корхоналар молияси.* Хусусий корхоналар молияси. Корхоналарнинг бюджет, нобюджет фондлари, тижорат банклари ва бошқа муассасалар билан муносабатлари. Корхоналардаги молия хизматининг функция ва вазифалари.

Корхоналарда маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотиш харажатлари, уларни режалаштириш ва молиялаштириш

Корхонанинг маҳсулот ишлаб чиқариш харажатлари таркиби, бўлим ва моддалари. Корхоналарнинг асосий фаолияти бўйича маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотиш харажатлари сметасини тузиш тартиби.* Корхоналарнинг асосий фаолияти бўйича маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотиш билан боғлиқ бўлган харажатларини режалаштириш ва молиялаштириш.*

Корхонада пул тушуми, уни режалаштириш ва тақсимлаш

Иқтисодиётнинг эркинлашуви шароитида корхоналар фаолиятида баҳолар тизими, унинг таркиби ва баҳонинг шаклланишига таъсир этувчи омиллар.* Маҳсулот сотишдан тушган тушумни режалаштириш ва тақсимлаш тартиби.*

Корхоналарда фойда ва рентабеллик

Фойда – соф даромад сифатида. Корхоналар фойдасининг турлари ва уларнинг хусусиятлари.* Корхона ялпи фойдасининг моҳияти ва аҳамияти. Корхона соф фойдасининг моҳияти ва аҳамияти. Корхона фойдаси шаклланишига таъсир этувчи омиллар ва уни кўпайтириш имкониятлари.

Корхоналар даромади (фойдаси) ни солиққа тортиш

Солиққа тортилувчи фойда миқдорини аниқлаш. Амалдаги солиқ қонунчилигида корхоналар учун мавжуд солиқ имтиёзлари ва улар амал қилишининг самарадорлиги таҳлили*. Корхоналарнинг фойда солиғи бўйича бюджетга тўловларини ҳисоблаш ва ўтказилиш тартиби. Корхоналарнинг солиқ юки ва уни камайтириш имкониятлари.

Корхоналарда баҳони ташкил этиш

Бозор шароитида баҳони шакллантиришнинг омиллари ва хусусиятлари*. Бозор тараққиёти босқичларига кўра баҳо шаклланишининг хусусиятлари: тажриба-синов босқичида баҳо сиёсати; экспансия босқичида баҳо сиёсати; ортиқча ишлаб чиқариш шароитида баҳо сиёсати; стагнация ва ишлаб чиқаришнинг қисқариши шароитида баҳо сиёсати*. Корхонанинг баҳо сиёсати ва баҳони шакллантириш стратегияси. Баҳони ҳисоблашда риск даражасининг баҳоланиши. Корхонада баҳони шакллантириш стратегиясининг тўғри танланиши.

Корхоналарнинг ўз капиталини бошқариш

Корхона ўз капиталининг таркибий тузилиши, моҳияти ва корхона молиясини бошқаришдаги аҳамияти*. Корхона эмиссия сиёсатининг долзарб вазифалари ва ҳозирги замон муаммолари. Корхона дивиденд сиёсатининг мазмуни, вазифалари ва ҳозирги замон муаммолари*.

Корхона молиявий активларини бошқариш

Корхона молиявий инвестицияларининг зарурлиги, моҳияти ва шакллари*. Акционерлик жамияти қимматли қоғозлари портфелини бошқаришга услубий ёндошувлар. Корхона фонд портфелининг диверсификацияси*. Корхона фонд портфели самарадорлигини баҳолаш.* Акционерлик жамияти (эмитент) қимматли қоғозлари инвестицион жалб этувчанлигини баҳолаш.

Корхоналарда молиявий режалаштириш

Корхоналар молиясини бошқаришда оператив (тезкор) молия режасидан фойдаланиш, унинг мазмуни ва аҳамияти*. Корхона молиясини бошқаришда оператив бюджетларнинг таснифи ва мазмуни*. Молиявий режалаштириш тамойиллари ва усуллари. Молия режаси бажарилишини назорат қилиш ёки даромад ва харажатларини баланслаштириш учун тузиладиган шахмат-текширув жадвали.

Корхоналар фаолиятида бизнес-режа

Бизнес-режани тузиш услуги. Бизнес-режанинг бўлимлари ва уларнинг таснифи*. Бизнес-режа таркибида молия режасининг аҳамияти ва вазифалари.

4. ТАВСИЯ ЭТИЛАЁТГАН МАВЗУЛАР БЎЙИЧА КЎРГАЗМА-НАМОЙИШ МАТЕРИАЛЛАРИ РЎЙХАТИ

"Корхоналар молияси" фанидан дарсларни ташкил этишда кўргазмалар воситалар, слайдлар, диафильмлардан фойдаланиш кўзда тутилган. айрим мавзуларни ўрганиш компьютер техникаси асосларидан ҳам фойдаланишни талаб этади.

таҳлиллар, прогнозли кўрсаткичларни ҳисоблаш, диаграммаларни персонал компьютерда электрон жадвалларда excel 7,0 пакети билан ишлаш орқали ёрқин намоён этилиши мумкин.

Шу билан бирга талабалар "право", "норма" тизимлари орқали молиявий қонунчилик янгиликларидан хабардор бўлишлари ва ўқиш жараёнида улардан фойдаланишлари мумкин.

Case Studies: Ўзбекистон Республикасида молия тизими ва корхоналар молиясига оид ўқув мисоллари (рус тилида). Молия Вазирлиги хомийлигида "Бюджет-солиқ сиёсати" Маркази томонидан тузилган.

Масофавий ўқитиш соатлари: www.google.ru (Россия Федерацияси менежмент ва бозор академияси "Молия менежменти илмий тадқиқот институти" дастурлари (муаллифлар раҳбари акад. Е.Стоянова)); www.yandex.ru; www.rambler.ru; www.worldbank.org.ru; www.imf.org.

Компакт диск: Sales information. International Monetary Fund – Publication Services; Exchange Rate Analysis with a Case Study on Poland.

Статистик тўпламлар:

1. Социально-экономическое развитие Республики Узбекистан за 2000, 2001, 2002 г.г.
2. Промышленность Республики Узбекистан за 2000, 2001, 2002 г.г.

5. ЎЗЛАШТИРИШ НАЗОРАТИ

Талабаларни фан бўйича ўзлаштиришларини баҳолаш семестр давомида мунтазам равишда олиб борилади ва жорий, оралиқ баҳолаш ва якуний баҳолаш орқали амалга оширилади; Жорий ва оралиқ баҳолаш турига ажратилган баллар миқдори ўқув режасида фанга ажратилган соатнинг 70%, якуний баҳолашга эса

30% миқдорда белгиланади. Жорий ва оралиқ баҳолаш турларига белгиланган баллар қуйидаги ҳолатларда қўйилади:

- талабанинг ўқув жараёнидаги давомати ва фаоллиги;
- амалий (семинар) машғулотларга тайёргарлик даражаси;
- фан бўйича асосий манбаларни конспектлаштириши;
- долзарб мавзулар бўйича рефератлар ёзиши;
- илмий тезислар тайёрлаши;
- мустақил таълим учун берилган назорат ишларини бажариши;
- фан бўйича кўргазмали қуроолларни тайёрлаши.

Таянч тушунчаларига асосланган ёзма ишни ўтказиш тартиби "Рейтинг тизимини яқуний баҳолаш босқичида "Ёзма иш" усулини татбиқ этиш бўйича Намунавий Низом" билан белгиланади. Семестр давомида фанлар бўйича тўплаган баллар қуйидаги ўзлаштириш кўрсаткичлари билан баҳоланади:

- 86 - 100 фоиз "аъло";
- 71 - 85 фоиз "яхши";
- 55 - 70 фоиз "қониқарли";
- 55 фоиздан кам "қониқарсиз".

6. АДАБИЁТЛАР

Асосий адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. XII чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг XI сессиясида қабул қилинган. - Т.: Ўзбекистон, 1992.
2. Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. -Т.: Ўзбекистон, 1996.
3. Каримов И.А. Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт қафолатлари. - Т.: Ўзбекистон, 1997.
4. Каримов И.А. Ўзбекистон Буюк келажак сари. -Т.: Ўзбекистон, 1998.
5. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 30 декабрдаги "Ўзбекистон Республикасининг 2003 йилда ижтимоий-иқтисодий тараққиётининг асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари ва давлат бюджетининг параметрлари тўғриси"даги 455-сонли Қарори.
6. Ўзбекистон Республикаси молиявий қонунчилиги. -Т.: Ўзбекистон, 2001.
7. Ўзбекистон Республикаси молиявий қонунчилиги. -Т.: Ўзбекистон, 2002.

8. Акрамов Э.А., Таиров А.Э. Экономические реформы Республики Узбекистан. - М.: ТОО Люкс-арт, 1998.
9. Анализ финансовых данных с помощью самоорганизующихся карт. Гвидо Дебок, Тейво Кохонен и др. Пер. с англ. -М.: Изд. дом Альпине, 2000.
10. Хруцкий В.Е., Сизова Т.В., Гамаюнов В.В. Внутрифирменное бюджетирование. -М.: Финансы и статистика, 2002.
11. Юрцева Т.В. Экономика некоммерческих организаций. -М.: Юрист, 2002.
12. Бочаров В.В. Управление денежным оборотом предприятий и корпораций. - М.: Финансы и статистика, 2001.
13. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. 2-изд. - Киев: Ника-центр, 2001.
14. Бригхэм Ю. Энциклопедия финансового менеджмента. Пер. с англ. - М.: Экономика, 1998.
15. Статистика финансов. Под ред. В.Н.Салика 2-е изд. -М.: Финансы и статистика, 2002.
16. Бурков В.Н. и др. Модели и механизмы распределения затрат и доходов в рыночной экономике. 2-изд. -М.: Инст-т проблем управления, 2001.
17. Дробозина Л.А. Финансы. Уч. для ВУЗов -М.: Банки и биржи, 2000.
18. Родионова В.М. Финансы. 3-изд. -М.: Финансы и статистика, 2001.
19. Сабанти Б.М. Теория финансов. Уч. пос. 2-изд. -М.: Менеджер, 2001.
20. Финансы. Учеб. под ред. д.э.н. Ковалевой А.М. 3-изд. -М.: Финансы и статистика, 2001.
21. Хеддервик К. Финансово-экономический анализ деятельности предприятий. Учеб. под. ред. Воронова Ю.Н. 3-изд. -М.: Финансы и статистика, 2001.
22. Эрик Хелферт Техника финансового анализа: Пер. с англ. Под ред. Белых Л.П. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996.
23. Шуляк П.Н. Финансы предприятия. Уч. 2-изд. -М.: Дашков и К, 2001.
24. Бочаров В.В., Леонтьев В.Е. Корпоративные финансы. Уч. пос. -С-Пб.: Питер, 2002.

Қўшимча адабиётлар

1. Русак Н.А., Русак В.А. Основы финансового анализа. 2-изд. -Минск: ООО Миркаванне, 2001.
2. Крейнина Н. Финансовый менеджмент. Уч. для вузов. 3-изд. -М.: Инфра-М, 2001.
3. Балабанов И.Т. Практикум по финансовому менеджменту. 2-изд. -М.: Финансы и статистика, 2000.
4. Финансовый менеджмент. Уч.под.ред. Е.Стойановой. 2-изд. -М.: Инфра-М, 2001.

5. Сумароков В.Н. Государственные финансы в системе макроэкономического регулирования, 2-изд., -М.: Финансы и статистика, 2001.
6. Балабанов А., Балабанов И. Финансы. Уч.пос. –С-Пб.: Питер, 2002.
7. Бочаров В.В. Инвестиционный менеджмент. Учеб. пос. –С-Пб.: Питер, 2002.
8. Бочаров В.В. Корпоративные финансы. Уч.пос. –С-Пб.: Питер, 2002.
9. EBRD transtition Report 1998. Financial sector in transition. European Bank for Reconstruction and Development. London 1998.
10. Hermes N. Lesnik R. Financial System Development in Transition Economies. Journal of Banking and Finance. 24. pp. 507-524.
11. Moyer C. Financial System. Corporote Finance and Economic Development, in Assymetric information. Corporate Finance and investment. A National Buerau of Economic 1999 Research Project Report, University of Chicago Press. Chicago. PP. 297-314.
12. Steinherr A. An innovatori package for Financial Sector Reforms in Eastern European Countries. Jorunal of Banking and Financial 17. 2001 PP. 1033-1057.